

Roztwory buforowe

Bufor zapewnia utrzymanie stałego pH roztworu niezależnie od wprowadzenia do niego niewielkich ilości mocnego kwasu lub zasady, a także niezależnie od rozcieńczenia. Rolę buforów pełnią roztwory **słabego kwasu i sprzężonej z nim zasady anionowej** (w postaci soli tego kwasu z mocną zasadą), **słabej zasady i sprzężonego z nią kwasu kationowego** (w postaci soli tej zasady z mocnym kwasem) oraz roztwór kwasu anionowego i sprzężonej z nim zasady anionowej (sole kwasów wieloprotonowych).

W celu obliczenia wartości pH buforu należy skorzystać z równania na stałą równowagi tego składnika roztworu, który bezpośrednio wpływa na stężenie jonów H^+ lub OH^- . W przypadku kwasowego buforu (którego składniki oznaczymy jako HA i AB), równanie na stałą dysocjacji przybiera postać

$$[H^+] = \frac{K_a \cdot c_{HA}}{c_{AB}}$$

gdzie: c_{HA} – całkowite stężenie słabego kwasu,

c_{AB} – całkowite stężenie zasady sprzężonej z kwasem.

W przypadku gdy mamy do czynienia z buforem zbudowanym w oparciu o słabą zasadę, równanie na stężenie jonów wodorotlenowych przybiera postać:

$$[OH^-] = \frac{K_b \cdot c_B}{c_{AB}}$$

$$[H^+] = \frac{K_a \cdot c_{AB}}{c_B}$$

Działanie buforów jest najskuteczniejsze, gdy stężenie słabego kwasu (słabej zasady) i sprzężonej z nim zasady anionowej (kwasu kationowego) są jednakowe. W takich warunkach pH roztworu jest równe wartości pK_a (pK_b). Obszar skutecznego działania buforu określa zależność:

$$pH = pK_a \pm 1$$

Projekt PO KL Warto poczuć chemię
– zwiększenie liczby absolwentów kierunku chemia na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Najczęściej roztwory buforowe tworzy się na dwa sposoby, mieszając:

- słaby kwas + sól słabego kwasu z mocną zasadą, np. CH_3COOH i CH_3COONa (bufor octanowy),
- słaba zasada + sól słabej zasady z mocnym kwasem, np. NH_4OH i NH_4Cl (bufor amonowy).

Zadania

1. Obliczyć stężenie jonów wodorowych i wykładnik stężenia jonów wodorowych w roztworze buforowym zawierającym 0,1 mola kwasu octowego i 0,1 mola octanu sodowego w 1dm^3 roztworu. Wartość stałej dysocjacji kwasu octowego $K=1,75 \cdot 10^{-5}$. Jak zmieni się w tym roztworze wykładnik stężenia jonów wodorowych, jeżeli wprowadzi się do roztworu: a) 0,01 mola HCl i b) 0,01 mola NaOH ?
2. Obliczyć stężenie i wykładnik stężenia jonów wodorowych w roztworze buforowym zawierającym 0,1 mola wodorotlenku amonowego i 0,1 mola chlorku amonowego w 1dm^3 roztworu. Wartość stałej dysocjacji wodorotlenku amonowego $K=1,77 \cdot 10^{-5}$. Jak zmieni się w tym buforze wykładnik stężenia jonów wodorowych, jeżeli wprowadzi się do roztworu: a) 0,01 mola wodorotlenku potasowego i b) 0,01 mola kwasu solnego?
3. Obliczyć stężenie i wykładnik stężenia jonów wodorowych w roztworze buforowym składającym się z mieszaniny 0,1 mola dwuwodorofosforanu sodowego (NaH_2PO_4) i 0,1 mola wodorofosforanu sodowego (Na_2HPO_4) w 1dm^3 roztworu. Wartość stałej dysocjacji drugiego stadium procesu dla kwasu ortofosforowego $K_2=6,2 \cdot 10^{-8}$.
4. Ile mililitrów CH_3COONa o stężeniu $0,2\text{mol}/\text{dm}^3$ należy dodać do 10ml roztworu CH_3COOH o stężeniu $0,1\text{mol}/\text{l}$, aby pH wynosiło 5?
5. W objętości 1,5l roztworu zawarte jest 0,06 mola amoniaku i 0,03 mola chlorku amonu. Do roztworu dodano tyle HCl , że jego stężenie wynosi $0,01\text{mol}/\text{l}$. Nie uwzględniając zmiany objętości, oblicz zmianę pH roztworu.
6. W jakim stosunku objętościowym należy zmieszać roztwory KH_2PO_4 i Na_2HPO_4 o stężeniu $0,025\text{mol}/\text{l}$, aby otrzymać bufor o $\text{pH}=6,5$?